

Közösségi modellek az esélyegyenlőség szolgálatában

A tanulmány az információs és kommunikációs technológiák szerepét és hatását vizsgálja a gazdaság és a társadalom változásaiban. Rámutat, hogy az egyik legfontosabb jelenség az immaterializálódás, a hagyományosan materiális termékek és szolgáltatások „információs terméké” vagy „tudásterméké” válása. Ez a tény azonban a szerző állítása szerint egyre élesebb ellentétbe kerül a ma uralkodó termelési viszonyokkal. Az alapvetően kirekesztő piaci modell erősen korlátozza azokat a lehetőséget, amelyeket az elméletileg el nem fogyó tulajdonságú javak kínálnak. A közösségi alapú hozzáférés az oktatás, a kultúra, az egészség; a hivatali és a magánélet szinte minden területén megjelenő új termékekhez és szolgáltatásokhoz, illetve ezeknek a termékeknek és szolgáltatásoknak közösségi formákban történő előállítására sok-sok ember számára biztosíthat valódi esélyegyenlőséget a gyakorlatban is. Azt, hogy ez mennyire nem utópista elképzelés, hanem a mai valóság része, a szerző a „Koldus és királyfi” diafilm (és egyéb) feldolgozásainak on-line és off-line hozzáférhetőségére felhozott szemléltető példákon keresztül mutatja be.

Kulcsszavak: közösségi modell, immaterializálódás, digitális termék, tudástermék, elektronikus szolgáltatás, szabad szoftver, Copyleft

Szerzői információ:

Ferge Sándor

Építőmérnök, informatikus. Számítógéppel segített tervezéssel (CAD, CAM), épületek és építmények szerkezetének számítógépes modellezésével és számítógéppel vezérelt megjelenítésével foglalkozott. Gazdasági vonalon pénzügyi, számviteli, készletgazdálkodási, gyártástervezési, termelésirányítási és projektervezési informatikai feladatokat látott el, továbbá integrált ügyvitel-szervezési, vállalat- és intézményirányítási rendszereket tervezett és működtetett. Átmenetileg egy nagyterületűhálózat (WAN) fejlesztési projekt programozójaként, valamint a számítástechnika oktatójaként is dolgozott. Az IHM köztisztviselőjeként irányítója volt a Magyar Információs Társadalom Stratégiát kidolgozó szakértői csoportnak, az ITKTB stratégiai albizottságának vezetőjeként a stratégiai tervezőmunka és az információs társadalom jelenségeit monitorozó tevékenység koordinációját látta el. Publikációival hozzájárul ahhoz, hogy az információs társadalom fejlesztésének legfontosabb elemei minél szélesebb körben ismertté és jelentőségüknek megfelelő súlyú kérdéssé váljanak.

E-mail: ferge.sandor@gmail.com

Így hivatkozzon erre a cikkre:

Ferge Sándor. „Közösségi modellek az esélyegyenlőség szolgálatában”.

Információs Társadalom VI, 2. szám (2006): 39–47.

<https://dx.doi.org/10.22503/inftars.VI.2006.2.5>

A folyóiratban közölt művek

a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 4.0

Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően használhatók.

Ferge Sándor

Közösségi modellek az esélyegyenlőség szolgálatában

Az esélyegyenlőség – mint egyre aktuálisabb hívószó – napjaink társadalmának egyik legnagyobb és legfontosabb problémájára hívja fel a figyelmet. A hívószó mögött elsősorban a szegénység kialakulása, mélyülése húzódik meg egyes leszakadó társadalmi csoportok esetében, akik számára egyre kisebb az esély a rossz élethelyzet megváltoztatására.

Azt, hogy mennyire fontos problémáról van szó, jól mutatja az is, hogy az idei (2005. évi) emelt szintű érettségi néhány tétele éppen ezzel a kérdéssel foglalkozott. Az éppen most felnőtté váló fiataloknak az egyik kérdésben fel kellett sorolniuk hatot a szegénység kialakulásának okai közül. A tananyag a felkészüléshez ennél több lehetséges okot is említ:

- a társadalmi egyenlőtlenségek felerősödése,
- a munkanélküliség,
- az aluliskolázottság,
- a területi egyenlőtlenségek,
- bizonyos gazdasági ágak tönkremenetele,
- a megélhetési költségek növekedése stb.,
- a lakásfenntartási költségek növekedése,
- hajléktalanság.

A szegénység és esélytelenség nem csak abszolút értelemben vett probléma. Az egyes emberek és a társadalom szempontjából nem kevésbé fontos a különbségek növekedése. Nem véletlenül szerepel tehát elsőként a sorban a társadalmi egyenlőtlenségek felerősödése, ami ebben az értelmezésben oka is, nem csak következménye a szegénységnek.

A probléma jelentőségére utal az is, hogy a felnőttéltre készülőknek nemcsak a szegénység okaival kellett tisztában lenniük, de tudniuk kellett megnevezni tíz (!) olyan erőforrást is, amelyeknek az elosztásában mutatkozó különbségek társadalmi egyenlőtlenségek kialakulásához vezetnek. A tananyag itt a következőket fogadja el helyes válaszként:

- a vagyon,
- a jövedelem,
- a munkavállalási lehetőség,
- az iskolázottság, az iskolához jutás lehetősége,
- a művelődési lehetőségek,
- a lakóhely ellátottsága,
- az érdekvérvényesítési lehetőség,
- a támogató kapcsolatok léte,
- az egészségmegőrzés lehetősége,
- a szabadidőhöz jutás lehetősége stb.

Az információs társadalom szempontjából tekintve a kérdést, első reakcióként természetesen megjegyezhetném, hogy a sorban előkelő helyen szerepeltetni kellene az információhoz jutás lehetőségét is. (Ha már a tankönyv is „lehetőségeket” említ, egyértelművé téve, hogy az eltérő lehetőségek, vagyis az eltérő esélyek azok, amik a nemkívánatos különbségekhez vezetnek.) Ez alkalommal azonban nem kizárólag az információ fontosságára kívánom felhívni a figyelmet.

Az információs társadalom jelenségeit – ha tetszik, magát az információs társadalmat – most abból a szempontból kívánom vizsgálni, hogy a fent vázolt igen fontos társadalmi problémára miként kínál megoldást. Amikor információs társadalomról beszélünk, az emberi társadalomnak és a gazdaságnak azt a változását emeljük ki, melynek során az információ meghatározó „erőforrássá” válik. Ez az infokommunikációs technológia széles körű terjedése nyomán történik, amikor egyre több termék és szolgáltatás elektronizálódik és digitalizálódik, s eközben immateriálissá, azaz „információvá”, a számítógép mint meghatározó eszköz által feldolgozható adattá válik. Innen az információs társadalom elnevezés.

Ez az átváltozás analógiát mutat azzal a folyamattal, amely az ipari társadalom fejlődése során játszódott le, s amelynek eredményeként egyre több termék és szolgáltatás vált „árúvá”, azaz a piac mint meghatározó gazdasági modell által kezelhető „jószág-gá”. A piaci árak jellemző meghatározója a kirekesztő és a versengő tulajdonság. A piaci modell működésének lényege az ezeken a tulajdonságokon alapuló verseny. Ezek a tulajdonságok szükségesek a verseny-piac hatékony működéséhez.

Napjainkban tanúi vagyunk egyfelől a „*piac kudarcainak*” (az egyik ilyen kudarc éppen a meglehetősen negatív externáliának tekinthető *társadalmi különbségek* megléte), másfelől azoknak a törekvéseknek, amelyek megpróbálnak mindent, így az *információt is piaci áruként kezelni*.

Az információs társadalom fejlődésének a termékek és szolgáltatások „információvá válásán” kívül van egy másik érdekes jelensége is. Ez pedig az információnak (az információs terméknek) a piaci termelési modelltől különböző, jellemzően közösségi modellben történő előállítására és az ahhoz való hozzáférés biztosítása. A *közösségi modell* elnevezést az indokolja, hogy ebben a modellben a piac termelői, kínálati oldalának szereplői sok esetben nem versenyeznek, hanem együttműködnek (a verseny – ha van – nem piaci verseny, nem árverseny, sokkal inkább: sport). A fő különbséget a kínálati és a keresleti (termelői és fogyasztói) oldal közötti viszony jelenti, tekintve, hogy nincs alku, és nincs piaci ár sem. Az ilyen modellek terjedését az információnak – mármint a számítógép által feldolgozható adatnak – az a sajátos jellege teszi lehetővé, hogy nem korlátos erőforrás. Ez egyben a nem versengő, nem kirekesztő tulajdonságok magyarázata is, ami nem kedvez a piaci modell működésének.

Az „információk” vagy az „információs termékek” természetes tulajdonsága tehát az, hogy ha egyszer már léteznek, akkor elvileg mindenkinek a rendelkezésére állnak (tekintve, hogy végtelen sok példányban léteznek, minden további ráfordítás nélkül). Ezért mindenkinek juthat belőlük, akár mindenki egyidejűleg is igénybe veheti azokat. Ilyen információs termék például minden elektronikus szöveg, hang és kép, vagyis a kultúra és a tudomány, a tudás- és ismeretterjesztés művei, illetve a szórakozás termékei. Ahhoz, hogy piaci áruvá váljanak, kirekesztő jellegűvé kell tenni ezeket a termékeket, ami ma a jog eszközeivel történik meg. Így a közösségi modell – mondhatni – természetesebb környezete az ilyen jószágoknak.

Hasonló tulajdonságúak és hasonlóan viselkednek a számítógépben használatos szoftverek is. Nem véletlen tehát, hogy a szoftverek előállításával összefüggésben alakultak ki az első „információs kori” közösségi modellek – ismertebb nevükön a nyílt és szabad szoftverekről van szó. A legismertebbek háttérben általában egy-egy projekt áll, amelyben több tucat fejlesztő dolgozik, nem ritkán több száz önkéntes segítő közreműködésével. A projektek finanszírozását általában valamilyen alapítvány biztosítja, a pénzügyi alapokat adományok, szponzorok, pályázati pénzek jelentik. Az ilyen módon közösségi forrásokból keletkező programok teljes mértékben közös jószágá válnak, mindenki által elérhetőek, hiszen – ha már egyszer elkészültek – végtelen sok példányukból mindenkinek jut.

Az esélyek egyenlőtlenségéről így ír Ladányi János: „A szegénységnek egy olyan formájáról van szó, amely nem egyszerűen alacsonyabb jövedelmet, rosszabb lakáskörülményeket, alacsonyabb életszínvonalat stb. jelent. Hanem mindenekelőtt azt, hogy Magyarországon megjelenik egy olyan, a társadalom többségétől élesen elkülönülő, tartósan leszakadó társadalmi réteg, amelynek a jelenlegi tendenciák folytatódása esetén *nincs esélye arra, hogy bekapcsolódjék a munkamegosztás kialakulófélben levő új rendszerébe, hogy „normális” munkája, jövedelme, lakása, társadalombiztosítása legyen, hogy gyerekeit megfelelően tudja iskoláztatni.*”

Hasonlóképpen fogalmaz – sőt újabb területeket nevez meg – az Európai Bizottság egyik közleménye is, arra hívva fel a figyelmet, hogy a társadalmi kohéziót gyengítő társadalmi kirekesztődés (a társadalom többségétől való éles elkülönülés) multidimenzióális jelenség, amely magában foglalja *a munkaerőpiacon való érvényesüléssel, az oktatással, az egészségügyi ellátással, az igazságszolgáltatással, az állampolgári jogokkal és a döntéshozatalban való részvétellel kapcsolatos problémákat.*

Az immaterializálódás, az információs termékké válás folyamata nyilvánvalóan nem jelenthet megoldást minden problémára, különösen az olyan alapvető materiális szükségletek esetében nem, amilyen például a lakás, az étkezés, a ruházkodás. Az információs társadalom fejlődése ugyanakkor a felsoroltak közül többnek az esetében is jelentősen átrendezheti a jobb, illetve rosszabb esélyekkel rendelkezők körét. Ehhez az átrendeződéshez maga a közösségi modellben végzett termék-előállítás, az ennek a sajátosságai miatt átalakuló társadalmi munkamegosztás és az információs termékekhez történő újfajta (közösségi) hozzáférési formák egyaránt hozzájárulhatnak.

Ezzel a témával eredetileg egy konferencián tartott előadásban foglalkoztam. Az előadásra készülve felvetődött bennem az a gondolat, hogy jó lenne az egyébként meglehetősen száraz és elvont mondanivalómat valahogyan érdekesebbé tenni. Ehhez olyan témát kerestem gondolatban, ami a társadalmi különbségeket is jól illusztrálná. Ekkor jutott eszembe Mark Twain *Koldus és királyfi* című műve. Néhány héttel korábban ugyan-

is – az interneten szörfözve – rábukkantam egy honlapra, ahol diafilmek digitalizált változatai voltak elérhetőek. Ott szerepelt a kínálatban a *Gulliver Lilliputban* című diafilm, ráadásul éppen az a változat, amelyet gyermekkoromban sokat nézhettem otthon, hiszen nekünk is megvolt. Érdekes volt újra végignézni a rég nem látott, de emlékezetes

képeket. Az is eszembe jutott, hogy az otthoni gyűjteményben szerepelt a *Koldus és királyfi* is. Elkezdtem tehát keresni ezt a diafilmet, gondolván, hogy majd abból kivágok néhány érdekes kockát.

Hamarosan az alábbi nyitóoldalon találtam magam:

2004. július 28-án az alábbi levél érkezett a címemre, ezért letiltottam a magyar diafilmek megtekintését.
Az oldalon a külföldi diafilmek továbbra is megtalálhatóak lesznek.
Megértéseketek köszönöm.

Maci

"Diafilmgyártó Kft." <diafilm@diafilm.hu>

- > Tisztelt web szerkesztők!
- > Engedjék meg, hogy bemutatkozzam. Csehne Lendvai Gabriella vagyok, a Diafilmgyártó Kft ügyvezetője.
- > Igen dícséretes, hogy kedvelik a diafilmeket, de azok ilyenén népszerűsítése sajnos nem megengedett. Tudniuk illene ugyanis, hogy a diafilmek szerzői jogvédelem alatt állnak:
- > Diafilmgyártó Kft.
- > Figyelmeztetés!
- > A diafilm (diasorozat szerzői jogvédelem alatt áll, és csak otthoni vetítésre, használatra engedélyezett. A diafilm képanyagának és szövegének részéről vagy egészéről másolatot készíteni tilos. Tilos a diafilm jogosulatlan kiadása, többszörözése és forgalmazása. Tilos a diafilm nyilvános, üzleti célú vetítése. (Ezen korlátozás nem vonatkozik a törvényben meghatározott szabad felhasználásra.) A felsorolt tevékenységek folytatása vagy túrése Polgári és büntetőjogi felelőségre vonást von maga után.
- >
- > Fentiek értelmében kérem, hogy az oldalt haladéktalanul beszüntetni szíveskedjenek, ellenkező esetben megtesszük a szükséges jogi intézkedéseket.
- >
- > Üdvözlettel Csehne Lendvai Gabriella - ügyvezető

Ez tehát nem volt más, mint ami a piaci modell „normál” működéséhez szükséges, a jog által kirekesztővé tétel bizonyítéka (ténye). Teljes mértékben érthető, hiszen a Diafilmgyártó Kft. és annak ügyvezetője is a „piacról él”. Ha mindenki „csak úgy”, ingyen letölthetné a diafilmeket, akkor ők becsukhatnák a boltot. Persze feltehető volna a kérdés ilyen formában is: Mi a fontosabb? Az, hogy a Diafilmgyártó Kft. létezzen, és az ott dolgozó néhány ember megéljen, vagy az, hogy minél többen megismerhessék a világirodalom remekműveit? Nyilván mind a kettő. Úgy tűnik azonban, hogy a piaci modell ezt a kérdést nehezen tudja így kezelni.

Kíváncsi lettem, mekkora üzlet a diafilmgyártás. A *Koldus és királyfi*t a cég 700 Ft-ért kínálja. A hozzáférhető cégszámokból az derül ki, hogy egy-egy filmből átlagosan 500 db-ot értékesítenek. Ha tehát feltételezzük, hogy az eladási ár fele a cég és a dolgozók megélhetését szolgálja, akkor a *Koldus és királyfi* kb. 175 ezer Ft-tal járul ehhez hozzá, miközben 500 család lett jogosult a diafilm megtekintésére. Ennél nyilvánvalóan nagyságrenddel kisebb összegből megoldható lenne, hogy akár minden gyerek megnézhesse a szórakoztató filmet!

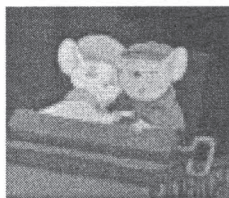
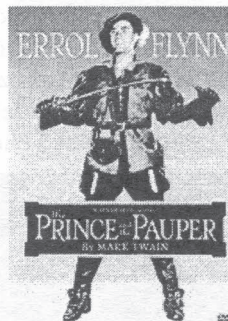
A piaci modellhez még az is hozzátartozik, hogy az a pár száz vevő, aki egy-egy évben megveszi a filmet, nem ennyit fizet érte. A kiskereskedelemben ugyanez a film 990 és 3800 (!) Ft közötti áron vásárolható meg, legalábbis az interneten elérhető árjegyzékek tanúsága szerint.

A diafilm persze manapság nem olyan divatos, mint az én gyermekkoromban, amikor a tv-korszak még éppen csak elkezdődött, a mozgóképvetítés otthoni körülmények között ritkaságszámba ment. A technika fejlődésével a világhírű műalkotások is új hordozókon jelentek meg. A *Koldus és királyfi*-ből film is készült, amelyet természetesen meg is lehet vásárolni – manapság már főleg DVD-n. A világhálón keresztül akár meg is rendelhető, 1000 Ft körüli áron (ami – összehasonlítva a diafilm árával – nem is

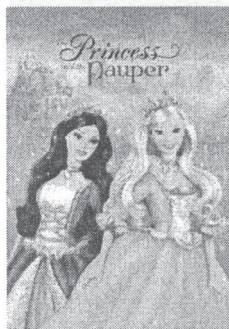
magas). Sőt, a kultúra kommercializálódásának bizonyítékeként ennél még olcsóbban is, ha a Mark Twain műve alapján 2000-ben készült film mellé a *Hegylakó* második részét is megvásároljuk.

A világháló éppen olyan globális, mint a piacgazdaság, így ma már a magyar vásárlók számára sem kizárólag a magyarországi kínálat elérhető. Aki meg tudja fizetni, válógathat a világpiac kínálatából, ahol akár az 1937-ben Errol Flynn főszereplésével készült film digitális változata is megvásárolható 9 és 18 dollár (kb. 1800–3600 Ft) közötti áron.

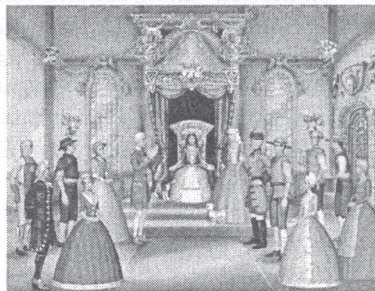

Követve a divat változásait, alkalmazkodva a vásárlók igényeihez és ízléséhez (vagy irányítva azt), a „Koldus és királyfi” – eredeti címén: „The Prince and the Pauper” – számos feldolgozásban jelent meg. Ezek közül a legérdekesebb talán a rajzfilmes változat. A Mickey Mouse-os változatnak, amely

1977-ben készült, és a későbbi 1990-es feldolgozásnak magyar vonatkozása is van: Biankának Gábor Zsazsa húga, Gábor Éva kölcsönzi a hangját.

A legújabb kori feldolgozások kapcsán természetesen felvetődik a kérdés, hogy mennyi közük van az eredeti alkotáshoz, mennyiben tekinthetők kultúra-közvetítőnek és mennyiben egyszerű piaci árunak, az eredeti történet azonban – úgy tűnik – piacképes. Amikor az egymáshoz megszólalásig hasonlító, de a társadalom két különböző rétegéből származó, eltérő neveltetésű és tudású és ennek megfelelően teljesen különböző esélyekkel és lehetőségekkel rendelkező ember egy rövid időre szerepet cserél, izgalmas helyzetek alakulnak ki.

hetőségekkel rendelkező ember egy rövid időre szerepet cserél, izgalmas helyzetek alakulnak ki.

Az pedig már csak a gyártóktól és a kereskedőktől függ, hogy milyen köntösbe bújtatják a szereplőket az eladhatóság érdekében. Így születhetett a könyvből Barbie-stílusú gyerekkönyv, CD-ROM, sőt videojáték.

A piaci árak e termékek esetében is 10 és 20 dollár között mozognak (kb. 2000–4000 Ft). Minden bizonnyal a magas árak is szerepet játszottak abban, hogy a video- és DVD-termékek esetében kialakult egyfajta közösségi modell, a *közös fogyasztás modellje*. Mivel ezeket a filmeket (?) az emberek általában nem túl sokszor nézik meg, nem igénylik feltétlenül, hogy a mű saját tulajdonukban legyen, takarékos megoldásként igénybe vehetik a kölcsönzési szolgáltatást.

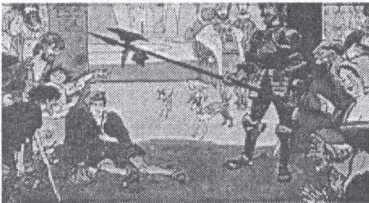
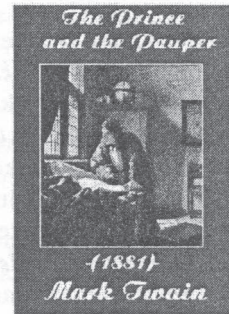
Diafilmek esetében is létezik ez a lehetőség, mint ahogyan videók és DVD-k is kölcsönözhetőek. Ez a fajta szolgáltatás két hasonló modellben működtethető, és a valóságban mindkét modell, sőt a kettő kombinációja is létezik. Az első a tiszta *klubmodell*. Ebbe a klubba belépők tagsági díjat fizetnek, az így összegyűlt pénzből a klub megvásárolja a piaci terméket, és további díjfizetés nélkül tagjai rendelkezésére bocsátja

azt. A *Koldus és királyfi* például az általam is ismert diafilmen hozzáférhető évi 2000 Ft-os tagsági díjért, amiért persze sok-sok további dia is megnézhető. A másik a tiszta *használatalapú modell*. Ebben a modellben egy vállalkozó (vagy nonprofit szervezet, mindkettőre van példa) megvásárolja a filmeket (diafilmeket), megbecsüli, hogy egy-egy példányt hány-szor tud bérbe adni, s ennek alapján – gyakorlatilag a piaci modellt követve – kiszámítja az egy felhasználóra jutó díjat. Ez a félig közösségi, félig piaci modell működik például az *on-demand* videoszolgáltatások esetében, amikor gyakorlatilag házimozijelleggel, vetítésenként fizetünk. Így már akár 1,99 dollárért (400 Ft) megnézhetjük a 2000-ben készült *The Prince and the Pauper* című mozifilm videováltozatát. A két modell kombinációjaként működik a *kölcsönzői modell*. Nálunk például évi 2000 Ft-os éves tagsági díjat és ezenkívül alkalmanként 530 Ft-ot kell fizetni, ha meg akarjuk nézni a *Koldus és királyfi*-t.

Ekkor már nemcsak abban a vonatkozásban kezdett foglalkoztatni a kérdés, hogy sikerül-e megtalálnom az általam „eredetinek” tekintett diafilmet, a tiltásra való különös tekintettel, hanem abban a vonatkozásban is, hogy az információs társadalom „gyermekai”, amikor majd a *Koldus és királyfi* történetéről lesz szó, vajon kizárólag Miki egérre, Barbie-ra, esetleg Gábor Évára asszociálnak-e, vagy ismerni fogják Mark Twain eredeti művét is? A kutatás során valódi közös jószágként működő *nyilvános archívumokat, könyvtárakat* találtam.

Magyarországon talán a legismertebb a Széchényi könyvtár által üzemeltetett *Magyar Elektronikus Könyvtár* (MEK, <http://mek.oszk.hu/00500/00530>). Természetesen (vagy szerencsére?) ebben megtalálható elektronikus formában ez a mű, és Jékely Zoltán fordításában *online* elolvasható HTML-, Word-, RTF- vagy PDF-formátumban, akár le is tölthető ezekben változatokban, sőt, a könyvtár egyik speciális szolgáltatásaként meg is hallgatható, mivel a szöveget a számítógép kérésünkre fel is olvassa. Az eredeti mű angolul is megtalálható és bárki által hozzáférhető pl. az amerikai irodalom klasszikusainak műveit tartalmazó közgyűjteményben (<http://www.americanliterature.com/PP/PPINDEX.HTML>), de több közösségi modellben megvalósított projekt létezik, amelyek célja hasonló: a világirodalom értékes alkotásainak közkinccsé tétele (<http://www.online-literature.com/twain/princepauper/> http://www.pagebypagebooks.com/Mark_Twain/The_Prince_and_the_Pauper/index.html). Ezek közül – legalábbis egyelőre – a legnagyobb a Gutenberg-projekt, amelynek keretében eddig 17 000 művet tettek elérhetővé mindenki számára. A letöltés itt a „hagyományos” internet- (http, ftp) csatornák mellett a *magnetlinks* (P2P) hálózat útján is lehetséges – a tényleges letöltések száma több mint 2 millió könyv havonta. Ebben a valódi közösségi modell szerint működő projektben több száz önkéntes működik együtt. Mark Twain a statisztikák szerint az egyik legnépszerűbb író, naponta több mint 1500, hetente több mint tízezer példányt töltenek le műveiből, köztük a *The Prince and the Pauper* (<http://www.gutenberg.org/etext/1837>), ami 2004. júliusa óta érhető itt el.

Az eredetileg pusztán illusztrációnak szánt ötlet alapját, az 1958-ban Zórád Ernő rajzaival készült diafilmet egészében ugyan nem, de abból három kockát végül is sikerült elérnem a weben, a Diafilmgyártó Kft.-nél (<http://www.diafilm.hu/311.html>), közben azonban sikerült olyan értékes – részben közkinccsé tett – magángyűjteményt találnom, amely mintaértékű lehet (<http://www.diafilmmuzeum.hu>).

A honlapról 2003. augusztus 14-én a Magyar Hírlap Online ezt írta:

Bíró Ferenc több mint 4500 darabos diagyűjteményének egy része másfél hónapja a www.diafilmmuzeum.hu internetes weblapon megtekinthető. Bíró Ferenc – aki civilben a VI. kerületi önkormányzat oktatási irodájának vezető főtanácsosa – a hetvenes években szintén szakdolgozati témaként találkozott először a diafilmmel. Régi vágya volt egy diamúzeum létrehozása, és egyelőre ez virtuálisan sikerült. Jelenleg a gyűjtemény darabjaiból az 1926-tól 1956-ig megjelenteket lehet levetíteni az interneten. Közülük több, főként az ötvenes években kiadottak, politikai megrendelésre készült. A tervek szerint hamarosan bővül a virtuális múzeum anyaga, és húsz. 1954 és 1962 között készült, diára fotografált színes tájfilmsorozat is látható lesz.

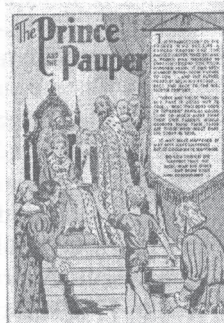

A közösségi modell valósul meg egy másik – a Gutenberg-projekthez hasonló – formában a *Wikipedia* oldalain. Ez a projekt egy olyan *online* lexikont, ismeret- és tudásbázist hozott létre, amelyhez mindenki egyenlő eséllyel hozzáférhet, sőt annak szerkesztője is lehet. Az eredeti, angol nyelvű projekt 2001 januárjában indult, akkor még egy kis internetes cég kezdeményezéséeként. Az angol enciklopédia 2005 végén 900 000-nél több címszót tartalmazott. Az elmúlt években számos nemzeti változat is útjára indult, köztük a magyar *Wikipedia* is. A szócikkek száma meghaladja a 2,2 milliót. Természetesen a *Koldus és királyfi*, illetve a *The Prince and the Pauper* kimerítő ismertetése is megtalálható itt. A *Wikipedia* mintájára az elmúlt években több hasonló *wiki* indult, amelyeknek közös jellemzője a *közösségi termelési modell*, vagyis a tartalmat a közösség (bárki) állítja elő, és a *közösségi fogyasztási modell*, vagyis nyílt tartalmúak és a *GNU GPL* (szabaddokumentáció-licenc, vagy „copyleft”) szerzői jogi szabályai vonatkoznak rá.

A projektek háttérében ma a *Wikimedia Alapítvány* áll, az a szervezet, amelyik a *Wikipédiát* és annak testvérprojektjeit (*Wiktionary*, *Wikiquote*, *Wikibooks*, *Wikisource*, *Wikimedia Commons*, *In Memoriam 9/11* és *Nupedia*) üzemelteti és fejleszti. Az alapítvány egy nonprofit szervezet, amelyet Florida (USA) jogterületén jegyeztek be. Létrejöttét hivatalosan Jimbo Wales, a *Bomis* cég vezetője és a *Wikipedia* társalapítója jelentette be 2003. június 20-án. A *wiki* projekteket – többek között – támogatja Richard Stallman, a szabadszoftver-mozgalom és a Szabad Szoftver Alapítvány (*Free Software Foundation*, *FSF*) ismert egyénisége, a *GNU GPL* kidolgozója.

Ugyancsak a Gutenberg projekt kapcsán megemlíthető jelenség a *peer-to-peer* (*P2P*) hálózatok kialakulása. Ott ugyan csak technológiai kérdésként jelenik meg ez a megoldás, amelyet azért alkalmaznak, mert nagy médiafájlok letöltésére a hagyományos internetprotokollok nem elég hatékonyak. A *P2P*-hálózatok kialakulása azonban tartalmi kérdésnek is tekinthető. Ha nem is a tartalom-előállítás kollektív modelljét jelentik – legalábbis nem abban az értelemben, hogy az egyes művek közösségi formában jönnek létre –, de az információk (fájlok) mindenképpen közös tulajdonként, a közösség közös tartalom-szolgáltatóként működik. Márpedig nagyon sok minden elérhető. Olyan művek, alkotások is, amelyek máshol meg sem találhatók. A *Koldus és királyfi* olyan képregényváltozataihoz, különféle kiadásainak faksimile változataihoz sikerült az egyik ilyen hálózatban (*eD2K*) hozzájutnom, amelyeknek más csatornákon nyoma sem volt. Rengeteg dokumentum (szöveg, hang, kép, adatbázis, egyszóval minden, ami digitalizálható) megtalálható ebben a hálózatban, amelyben egyidejűleg 4-5 millió felhasználó van jelen, akiknek a háttértárain összesen 4-500 millió fájl érhető el. A tartalmak általában egyéni munkával (grabbelés, szkennelés,

fotózás, gépelés stb.) jönnek létre – kétségtelen, hogy sok esetben megkérdőjelezhető szerzői jogi körülmények között.

A közösségi modellekre egy új, szerzői jogi szempontból is minden bizonnyal problémamentes és a művek hozzáférhetőségét mindenki számára azonos eséllyel biztosító megoldás az, ami a *Sulinet* honlapon található felhívás nyomán kirajzolódik. S micsoda véletlen! A *Koldus és királyfi* is a meghirdetett művek között szerepel. Kár, hogy a beküldési határidő csak hónapok múlva telik le. Pedig milyen jó illusztráció lehetett volna az esélyegyenlőséget szolgáló közösségi modelleket bemutató prezentációban...

Új pályázatunk azoknak a kreatív, jó rajzkészségű általános és középiskolásoknak szól, akik mindemellett még a szépirodalmat is kedvelik. A kitűzött feladat: Készíts képregényt az iskolai kötelező olvasmányok valamelyikéből!

Pályázhatnak: általános iskolások és középiskolások

A pályázat témája: a kötelező irodalmak közül egy tetszőlegesen választott regény, eposz, novella vagy verses elbeszélés képregényes változatának elkészítése

Határidő: 2006. április 30.

Nyeremények: A legjobban sikerült képregényeknek a *Sulinet* honlapján internetes megjelenést biztosítunk. További nyeremények: könyvek, valamint később meghatározott egyéb nyeremények.

Néhány példa a kötelezők közül:

...Tamási Áron: *Ábel a rengetegben*; Twain: *Koldus és királyfi*; Móricz: *Légy jó mindhalálig*...